

Tudomásom szerint rajtam kívül még két kúriai és a Debreceni Ítéltábla egyik bírāja rendelkezik ezzel a tudományos fokozattal. Az ELTE-n csaknem egy évtizedig, 2000 és 2009 között oktattam: meghívott előadóként polgári eljárásjogot tanítottam. Eközben többször voltam szakmai tanulmányúton, az egyik emlékezetes nemzetközi „kitérőm” 2002–2003 között volt, ekkor a heidelbergi Institut für ausländisches und internationales Privat- und Wirtschaftsrechtben kutattam. Amellett, hogy tagja vagyok a Fédération Internationale pour le Droit Européen Magyar Tagozat Egyesületének, jelenleg tanszékvezető egyetemi docensként oktatok a Károli Gáspár Református Egyetem Európai Jogi és Nemzetközi Jogi Tanszékén és mintegy hét éve, 2008-tól vagyok tagja a Jogi Szakvizsga Bizottságnak. A tanítás számomra nem egy többletfeladat, ellenkezőleg: az oktatás felrészit és kikapcsol a mindennapi ítélezés nyomása alól. Szerzőként pedig csaknem nyolcvan tanulmányt és könyvrészletet jegyeztek, szerkesztője vagyok az Európai Jog című folyóiratnak, valamint a Bírói Gyakorlat Füzeteknek. Ha kiemelhetem két fontosabb munkámat, akkor a KJK–KERSZÖV kiadásában 2005-ben megjelent Az előzetes döntéshozatali eljárás legfontosabb elméleti és gyakorlati kérdései című, valamint a Complex Kiadó gondozásában 2011-ben napvilágot látott Az Európai Unió és az Európai Unió működéséről szóló szerződések magyarázata című munkámat említeném meg. Remélem, hogy ezekkel magam is hozzájárulhatok a hazai jogalkalmazók ismeretanyagának bővítéséhez, illetve az EU-s joganyag könnyebb, egyszerűsített átfogóbb értelmezéséhez. Azért azt is hozzátenném, ezek az elméleti – így az oktatói és a publikációs – munkáim nagyban segítik a kúriai bírói tevékenységemet, hiszen az ítélezésben is nagyon sok mindent tudok belőlük hasznosítani. Valóban aktív vagyok, de még bírom energiával, igaz, az idővel fegyelmezetten kell bánnom.

► Ön néhány hónapja pályázat útján elnyerte az Országos Bírósági Hivatal Európai Jogi Szaktanácsadói Hálózatának koordinátori tisztét. Ennek a – „kvázi” – testületnek, milyen szerepe van a magyar bírói hierarchiában, illetve az előző választ visszaidézve, a bírák EU-s jogtudásának fejlesztésében?

Maga az intézményi rendszer már az uniós csatlakozásunk idején, 2004-ben felállt, jóllehet akkor még tréner bírák néven működött, de a lényege már akkor is a közösségi joganyagban való eligazodás segítése volt a hazai bíróságok számára. Ugyanakkor a hatékonyabb munka érdekében 2013 őszén megkezdődött az Európai Jogi Szaktanácsadói Hálózat működésének átalakítása úgy, hogy a bírának továbbra is lehetőségként biztosított ez a fajta szaktanácsadás. Az OBH elnöke által kiadott új szabályzat értel-

mében a szaktanácsadók munkáját egy országos hatáskörű koordinátor, illetve polgári, büntető, közigazgatási és munkaügyi ügyszakonként egy-egy koordinátorhelyettes irányítja és szervezi. Az átalakítás célja az volt, hogy biztosítsa az uniós joggal kapcsolatos gördülékenyebb információáramlást, valamint gyorsabb és hatékonyabb szakmai segítséget nyújtson a magyar bírának az EU-s jog alkalmazásában. Az új rendszer a korábbinál átláthatóbb és hatékonyabb. Egyfelől megváltozott a szervezeti struktúra, melynek alapja a központi igazgatás, ennek irányítója a koordinátor. Ebben a munkában segítenek a már említett ügyszakonkénti helyettesek, a saját szakterületüknek megfelelő tudással. Az új rendszer annyiban pedig mindenképp hatékonyabb is, hogy az Országos Bírósági Hivatal elnöke által módosított, az európai jogi szaktanácsadói hálózatról szóló szabályzat értelmében nőtt a szaktanácsadó bírák létszáma. Jelenleg országosan ötvennyolcan látják el ezt a feladatot, illetékességi terület alapján lefedve a hazai bírósági szervezet egészét. A szaktanácsadók mandátuma három évre szól, az OBH felügyelete alatt működnek egyetemes feltételrendszer alapján. És ami fontos, e munkájuk mellett továbbra is ugyanúgy ítéleznek, mint bármelyik bírótársuk. Ez egyébként az esetemben is igaz. Ami az én koordinátori feladatomban illeti, hazai és nemzetközi konferenciákon veszek részt, ahol lehetőségem nyílik a tapasztalatcserére, emellett tanulmányozom a vonatkozó szakanyagokat és persze nyomom követem a luxembourgi bíróság munkáját. Szeretném elérni, hogy a szaktanácsadók jobban bekapcsolódjanak az uniós joggal kapcsolatos szakmai vitákba. Az EU-s jogalkotási eljárás során fontos, hogy a tagállami érdekek, szempontok megfelelően megfogalmazódjanak, melynek sikeréhez – meggyőződésem szerint – az adott szakterülethez értő bírák saját tapasztalataikkal nagyban

hozzájárulhatnak. A szaktanácsadóknak emellett változatlanul segíteniük kell minden bíró kollégájukat az uniós jog helyes alkalmazásában.

► Említette, hogy a szaktanácsadók mandátuma három évre szól, ami óhatatlanul cserélődéssel jár. Ez okoz-e működési zavart, tekintve, hogy a távozókkal egy már felhalmozott tudásanyag is kikerülhet a rendszerből?

Erről nincs szó, hiszen a távozók továbbra is valamelyik bíróságon hasznosíthatják a megszerzett többlettudást, ráadásul a rendszerbe újonnan bekerülőkkel tovább bővül azoknak a száma, akik elmélyedhetnek az uniós joganyagban és joggyakorlatban, később pedig maguk is e tudással felvértezve, speciálisan kiképzett bíróként folytathatják a munkájukat. Ez a rendszer egyébként egy hungaricum, ismereteim szerint ilyen szervezett szaktanácsadói hálózat egyetlen európai uniós tagállamban sem létezik.

► A magyar bírák mennyire elmélyültek az EU-s joganyag ismeretében?

E tekintetben nem a régi tagállamokkal, hanem a velünk csatlakozókéval kell összehasonlítást tennünk. Ebben a relációban pedig nincs szégyellni valónk. Ha csak azt nézem, hogy a magyar bírák kezdeményezik régióinkban a legtöbb előzetes döntéshozatali eljárást Luxembourgban, vitathatatlan az aktivitásuk. A velünk együtt csatlakozó országokhoz képest Magyarországról folyamatosan nagy számban indítanak ilyen eljárásokat, miközben a velünk együtt csatlakozó másik kilenc tagállam az első években összesen nem indított annyi ilyen eljárást, mint Magyarország. Miközben nyilvánvalóan van még tanulni valónk, szerintem sikeresen vetjük az akadályokat. Azt sem szabad felednünk, hogy maga az uniós joganyag is állandóan változik, ami folyamatos önképzést igényel. Ítélező bíróként is van rálatásom ezekre a folyamatokra, hiszen a Kúria Polgári Kollégiuma gazdasági szakágának abban a tanácsában dolgozom, amelyikben a legtöbb EU-s jogi probléma felvetődik. Mivel az Európai Unió joga önmagában egy jogforrási szint, ami nem kerülhető meg az ítélezés során. Az EU-jog nem a nemzeti jogoktól elkülönült valami, hanem a vitás kérdések megoldásához szükséges joganyag. A bírónak tehát legelőször azt kell tisztáznia egy jogvita kapcsán, hogy melyik jogszabályt alkalmazza. Az EU-jog – főszabályként – elsődleges jogforrás a tagállamok számára, ezért nem lehet megspórolni, hogy valaki megismerje azt. Nem eshetünk tehát abba a hibába, hogy csak a nemzeti joganyagot alkalmazzuk, miközben az adott esetre uniós szabályok vonatkoznak, melyek adott esetben eltérhetnek, akár ellentétesek is lehetnek a nemzeti rendelkezésekkel. Ezzel egyébként a magyar bírák tisztában vannak.

A joggyakorlatban tapasztalható legújabb kihívás az uniós jog alapelveinek, valamint az Alapjogi Chartának a helyes értelmezése és alkalmazása. A kihívást az jelenti, hogy az alapelvek tágan meghatározottak, amiből önkényes értelmezés esetén számos probléma adódhat. Ha egy konkrét jogvitában ilyen merül fel, én magam mindig arra bízatom a kollégáimat, hogy forduljanak a luxembourgi bírósághoz, amelyik számos, az EU egész jogrendszerét meghatározó alapelvet dolgozott ki, melyeket az alapító szerződések írott rendelkezéseiből vezetett le. Így például ezen szerződések jellegéből, céljából vezette le az uniós jog közvetlen hatályának és elsődlegességének az elveit, majd azok logikus következményeként a tagállamok kártérítési felelősségét az uniós jogba ütköző magatartásukért. Mivel tehát ezeknek az alapelveknek csak áttételesen van tételes jogi alapjuk, alkalmazásuk komoly kihívás elé állítja a nemzeti bíróságot.

► **Oktatóként hogyan látja, a képzésbe mennyire épül be az EU-s jog?**

Fontos, hogy az egyetemi jogászképzésben az egyes tantárgyak tematikájába belefűzzék a vonatkozó uniós joganyagot. Így kikerülve az egyetemről, egy gyakorló jogásznak immár természetes lesz az uniós jog elsődlegessége. Emellett kellene olyan tanszékek, amelyek felvállalják az uniós intézmények, a jogalkotás és -értvényesítés bemutatását, a részletszabályokat azonban minden egyes tanszéknek oktatnia kellene. Hozzáteszem ugyanakkor, a hazai jogászképzés ez irányú fejlődése biztató, főleg, ha azt néztem, hogy a gyakorló jogásztársadalomban még érzékelhető egy generációs törésvonal: vannak azok, akik egyetemi tantárgyként még nem találkoztak az uniós joggal, illetve akik ezt már tanulhatták. Miközben az uniós jog tan-

tárgyi bevezetése előtt végzetek is nagy számban igyekeztek bepótolni a hiányosságokat, még mindig nagy számban akadnak a korábban végzetek közt olyanok, akik nincsenek a megfelelő tudás birtokában.

► **Egyik szakterülete az európai polgári eljárásjog. Ez milyen kihívások elé állítja a bíróságot?**

Eleve tudományos vita van arról, mi az európai polgári eljárási jog. Ezért szerintem pontosabb, ha az Európai Unió polgári eljárásjogáról beszélünk. A polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés keretében az EU-nak ugyanis jogalkotási hatásköre van a határokon átnyúló vonatkozású polgári ügyek szabályozása tekintetében. Mindez azt jelenti, hogy ha van például egy külföldi tényállási elem – mondjuk, a felek valamelyikének másik tagállamban van az állandó tartózkodási helye, vagy a per tárgya egy másik tagállamban van –, alapkérdés: melyik tagállam bíróságai járhatnak el a konkrét ügyben. Ezt kiegészítik a külföldi határozatok elismerésének és végrehajtásának szabályai, melyek alapján – főszabály szerint – a többi tagállam olyannak tekinti az ügyben született határozatot, mintha azt a saját bírósága hozta volna. A joghatóság és a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának a kérdését egyébként rendeletek szabályozzák, melyek nagy előnye, hogy közvetlenül alkalmazhatók. Ezt egészítik ki – többek között – a bírósági határozatok másik tagállamban való kézbesítésére, illetve a másik tagállamban való bizonyítás felvételére vonatkozó szabályok. Újdonság az önálló eljárástípusok bevezetése, mint például az európai fizetésképtelenségi, valamint a bagatell-eljárás.

► **Hogyan jellemezné a kúriai ítélkezési munkáját?**

Egy kúriai előadó bírának átlagosan heti két ügyet kell előkészítenie, ami önmagában többhetes felkészülést jelent. A mi tanácsunk befejezése szinte kivétel nélkül egy éven belüliek, de ez sokszor már hat hónapra rövidül. A mi tanácsunk – mióta itt dolgozom – eddig már háromszor fordult a luxembourgi bírósághoz, ennek persze az az oka, hogy a Polgári Kollégiumon belül nálunk hivatkoznak legtöbbször a felek felülvizsgálati kérelmeikben EU-jogi jogszabálysértésre. Idekerülésekor egyébként épp beleszóppentem a devizahiteles ügyekkel kapcsolatos jogkérdések megválaszolásába: ezeket először egyedileg kellett elbírálnunk, melynek során a Kúria először szintén az EU Bíróságához fordult az emlékezetes Kásler-ügyben. Most fejeződtek be a bankok állam elleni perei, s hamarosan következnek az autólízinges perek. Mindehhez pedig még

„hozzáadódnak” a 400 millió forint feletti kiemelt, valamint a csődeljárási és felszámolási ügyek.

► **Mivel 33 évesen kezdődött a kúriai karrierje, feltételezném, hogy gyermekkorától a jogi pályára készült.**

Szülői példám nem volt a jogi pályára, nagyszülői viszont kettő is. Apai nagyapám ügyvéd volt, Győr második legtöbbet adózó polgára, ahogy a két világháború között „rangsorolták” az embereket. Az anyai nagyapám pedig a Siklósi Városi Bíróság elnöke volt, ám az '50-es években menesztették, majd jogtanácsosként dolgozott. A Fővárosi Fazekas Mihály Gimnáziumba jártam középiskolába, ahonnan két életre szóló útravalót kaptam: az egyik, hogy mindig legyenek céljaim, melyekért aztán érdemes is küzdeni, a másik, hogy senkit nem hagytak lemorzsolódni, azaz a gyengébbeket is segítették a tanulásban. Ha tetszik, ma uniós koordinátorként is valami hasonló a szerepem. Az édesanyám orvosnak szánt volna, az édesapám pedig jogásznak. Mivel a gimnáziumban magyar-történelem fakultációra iratkoztam be, ez a kérdés eldőlt. Ugyanakkor még az egyetemem sem volt konkrét elképzelésem a szakosodást illetően. Viszont két tanárom – Zinner Tibor jogtörténész és Németh János polgári eljárásjogi professzorom habitusuk, tanítása készítetett a polgári ügyszakos bírói pályára.

► **Egy ilyen aktív pályához biztos háttér szükségesnek tartja. Önnek ezt ki vagy kik jelentik?**

A feleségem nagy áldozatot vállalt a családként. Történelem–földrajz szakos tanárként még nem állhatott katedrára, bár nem tett le róla, hogy egyszer tanítson. Az egyetemem ismerkedtünk meg egy zenekarban, ahol ő hegedült, én pedig fagottoztam. Mivel a diploma után azonnal összeházasodtunk, azóta ő van otthon a gyerekekkel. Ez nem kis feladat, tekintve, hogy nyolcan vannak, négy fiú és négy lány, a legfiatalabb egy hónapos, a legidősebb pedig 14 éves. Kétségtelen, hogy az otthoni létet olykor olaszos hangulat uralja, de összességében jó gyerekek, akikre büszkék lehetünk. Persze messze még a pályaválasztás, de a legnagyobb fiam – a sorban ő a második legidősebb – már érdeklődik a jog iránt. Már többször járt velem a Kúrián, hamar megérti az összefüggéseket. A szabadidőmet a családommal szoktam eltölteni, bár az is igaz, nehéz ennyi generáció játszótéri vagy épp mozira való igényét összehangolni. Sokat járunk közösen operába, hisz a gyerekek közül többen is komolyan tanulnak különböző hangszeren játszani. Ami kevéske időm még marad, akkor olvasok, ilyenkor már csak a nem jogi témájú könyvek kapcsolnak ki.

Kálmán Attila

Fotó: Rózsa Zsuzsanna